

Српско друштво је, ван сваке сумње, у стању дуготрајне регресије. Иако видљива на сваком кораку, та регресија је можда најочљивија кроз феномен нестајања стида и кроз владавину општег бешчасћа.

У процесу цивилизовања друштва, од Адама и Еве па до данас, осећај стида је имао једну од кључних формативних улога. Осећај стида одређује наш однос према другима, према моралним нормама и друштвеној етици. Што је општи осећај стида присутнији, друштво је цивилизованије. (Може се, наравно, „психологизирати“ о односу стида и неурозе, али Србија није Јапан, па нема опасности да вишак стида може угрозити ментално здравље грађана.)

Цивилизовано друштво почива на осећају стида можда и више него што почива на законима. Када стида нема, нема ни јасне границе између добра и зла. Без стида нема ни осећаја кривце, ни кајања, ни части.

Цивилизовано друштво почива на осећају стида можда и више него што почива на законима. Када стида нема, нема ни јасне границе између добра и зла. Без стида нема ни осећаја кривце, ни кајања, ни части. Ако су грађани имуни на стид, закони не могу уредити друштво нити га могу цивилизовати.

Процес цивилизовања друштва почива и на ефекту угледања, исто онако како се одвија и процес одрастања и васпитавања. Деца посматрају и слушају родитеље, и током одрастања стичу свест о стиду. Пристојност, манири, самоконтрола, стид и моралне норме увек се прво појављују у просвећенијим слојевима, а потом се преносе наниже. Та кључна васпитна улога елите данас нестаје, и то нестаје њеном кривицом. Примитивизам и бахатост више нису „привилегија“ најнижих слојева друштва. Реч је о маниру који је велики део елите усвојио и обилато га користи у свакој прилици и сваким поводом.

Подразумевало се да су секс или голотиња део приватног простора јер су директно везани за праисконски осећај стида. Не због закона, већ због осећаја стида сексуални чин се не обавља на улици, нити пред децом, нити се улицом хода наг. Овај елементарни осећај нормалног се данас губи и слаба је утеха да је реч о глобалном феномену. Пола Србије омађијано и без стида гледа програме у којима се нове „звезде” јавно брукају кршећи све табуе пристојног друштва. Ту параду јада и вулгарности по свој прилици гледају и родитељи, рођаци и пријатељи нових звезда, и чини се да се ту нико не стида. Напротив. Као да је глад за новцем изнад сваког моралног обзира и као да може да оправда све облике понашања.

Данас се у јавном простору лаже бестидно, лаже се као да нема сутрашњег дана. Нема ни страха, ни nelaгоде што ће те лажи заувек остати забележене у медијима и/или на интернету

Закони не кажњавају лагање, сем када се лаже на суду - осуда је препуштена друштву и његовим моралним нормама и стандардима. Данас се у јавном простору лаже бестидно, лаже се као да нема сутрашњег дана. Нема ни страха, ни nelaгоде што ће те лажи заувек остати забележене у медијима и/или на интернету.

Осећање части, тесно повезано са осећајем стида, полако нестаје. Јавне личности се рутински, дневно и готово ритуално самопонижавају, изговарајући бесрамне полтронске реченице, додворавајући се људима од моћи. Уредници, новинари, аналитичари, уметници или професори који би морали бити у мишјој рупи због онога што су изговорили, или због онога што нису изговорили а морали су, гордо шетају градом или трче од студија до студија.

Не, овде није реч о политичкој борби, о подељеној Србији и острашћеним идеолошким и политичким разликама које су можда мало, онако балкански, измакле контроли. Овде је реч искључиво о ћару. Иза сваког самопонижења, иза сваког срамног наступа, иза сваке изговорене лажи су интереси и траг новца.

На српској политичкој сцени (а није боље ни на глобалној) патологија је јасно видљива, и све је читија како се иде ка врховима власти. Патолошке личности у правилу немају осећај стида. Али, тешко је поверовати да су сви они који упорно демонстрирају мањак стида социопате, или психопате. Пре ће бити да је само реч о људским крпама, а то се

не може лечити.

Међу онима који јасно уочавају шта се на сцени догађа, међу онима који луцидно критикују садашњи тренутак, много је оних који су били толерантни према „својима”, а сами се понашали нечасно у јавном простору и ћутали када су морали да говоре. Може бити да су све то радили одмереније, цивилизованије, елоквентније, али то не мења суштину. Ово што данас гледамо није почело јуче, нити ће нестати сутра – то је само метастаза дугог процеса социјалног пропадања. Српска жаба бестидности је, чини се, скувана и том смо лонцу сви додавали свој зачин. Добро, не сви – ви нисте.

Пословни консултант

(Политика)